

مطالعه تطبیقی برنامه درسی پیش از دبستان کشورهای منتخب به منظور ارائه راهکارهای ارتقاء و بهبود برنامه ی درسی پیش از دبستان جمهوری اسلامی ایران

دکتر عزیزاله بابلی بهمنی^{۱*}، دکتر زهره سعادت‌مند^۲، دکتر محمدحسین یارمحمدیان^۳، هاجر برمکی^۴

^۱مدرس خانواده و دانشگاه.

baboliaziz@gmail.com

^۲دانشیار دانشگاه خوراسگان اصفهان.

^۳استاد دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

^۴دانشجو دکترا مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

barmaki.h@chmail.ir

چکیده

سال‌های اولیه ی زندگی کودک از حساسیت و اهمیت خاصی برخوردار است، حساس است از این جهت که رشد و یادگیری با سرعت بیشتری انجام می‌شود و با اهمیت است از این رو که تجربه‌های این دوره پایه و اساس یادگیری‌های دوره‌های بعد به ویژه دوره ی دبستان است. بنابراین در این راستا، پژوهش حاضر تحت عنوان مطالعه تطبیقی برنامه درسی پیش از دبستان ژاپن، کانادا، ایتالیا و ایران (به منظور ارائه راهکارهای ارتقاء و بهبود برنامه ی درسی پیش از دبستان جمهوری اسلامی ایران)، انجام شده است. این پژوهش از نوع توصیفی بوده و اطلاعات لازم با استفاده از روش کتابخانه ای گردآوری و با توجه به مراحل روش جرج بردی تحلیل شده است. جامعه ی آماری این تحقیق برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران و کشورهای مطرح کشورهای ژاپن، کانادا و ایتالیا می‌باشد. در این پژوهش نخست عناصر و مؤلفه‌های برنامه ی درسی پیش از دبستان در ایران و کشورهای مطرح کشورهای منتخب مورد بررسی قرار گرفته و پس از آن در خصوص اهداف دوره ی پیش از دبستان در ایران و کشورهای منتخب بحث شده است. سپس در مورد محتوا و روش‌های یادگیری در دوره پیش از دبستان ایران و کشورهای فوق‌الذکر مقایسه‌هایی صورت گرفت و در قسمت دیگری پیرامون محیط یادگیری و شیوه‌های ارزشیابی در دوره ی پیش از دبستان ایران و کشورهای مطرح، مطالعه، مطالبی مطرح و در انتها پیشنهادهایی جهت ارتقا و بهبود برنامه ریزی درسی در دوره ی پیش از دبستان ایران ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: مطالعه تطبیقی، برنامه ی درسی، آموزش و پرورش پیش از دبستان، الگو، الگوی رجیو امیلیا، الگوی انتاریو.

1- مقدمه

امروزه اهمیت و ضرورت آموزش در دوره ی پیش از دبستان بیش از گذشته موردنظر است. افزایش روزافزون متقاضیان آموزش های این دوره ، نیاز والدین شاغل و نیاز جامعه ، ضرورت تهیه برنامه های کیفی و غنی را در این دوره نشان می دهد. تحقیقات انجام شده نشان دهنده ی تاثیر برنامه های غنی و برنامه ریزی آموزشی و درسی مطلوب ، برای گروه های سنی مختلف کودکان این دوره است و مهمتر این که ، نتایج تحقیقات مؤید سرمایه گذاری بیشتر برای آموزش بهتر و برنامه های کیفی به علت کسب موفقیت های بیشتر کودکان در سال های تحصیلی بعد از گذراندن دوره ی پیش از دبستان است. (احمدی قراچه، 1385)

یادگیری و تحول کودک به صورت یک مجموعه و کل انجام می گیرد و همه ابعاد رشد با یکدیگر ارتباط دارند و به طور همزمان رخ می دهند. بنابراین ، هریک از زمینه های تحول به صورت جداگانه رخ نمی دهد، بلکه هر کدام بردیگری اثر می گذارد و نیز از دیگری تاثیر می پذیرد. به همین دلیل برتنظیم و طراحی برنامه های درسی دوره ی پیش از دبستان اصول خاصی حاکم است که منحصر به این اصول اشاره می شود:

مفیدی (1383) چنین بیان نموده است که :

-برنامه دوره پیش از دبستان باید با توجه به ویژگی های نیازهای کودکان تنظیم شود و محدوده مشخص و معینی داشته باشد تا به سئوال های ذیل پاسخ دهد:

-چه مطالبی باید در کلاس آموزش داده شود؟ (محتوای برنامه درسی)

-مهمترین و مؤثرترین راهبردهای تدریس کدامند؟ (روش ها)

-ارتباط اثربخشی و نحوه ی کار با والدین چگونه است؟ (کارکنان)

-برنامه ی درسی این دوره باید براساس اهداف مشخصی طراحی شود. (اهداف)

-محتوای برنامه درسی باید بر اساس ترتیب و نظم و روال خاصی انجام گیرد. (سازماندهی محتوا)

هم اکنون در سطح جهانی شش الگوی به نام های رگیو امیلیا، مونته سوری ،والدورف، اسکوپ ، بانک استریت و انتاریو مطرح می باشند که در این مقال سعی شده است که الگوهای مطرح کشورهای کانادا(انتاریو)، ایتالیا (رگیو امیلیا) و کشور ژاپن را از لحاظ اصول حاکم بر طراحی ، تنظیم و عناصر برنامه ی درسی بررسی شود و از نتایج آن در غنی ساختن برنامه های مراکز پیش از دبستان کشور ایران استفاده شود.

مدل های یا الگوهای آموزشی در دوره ی پیش از دبستان و دوران اولیه ی کودکی را می توان به صورت نوعی اعمال و تمرین ها و تجربه های تعلیمی و تربیتی نگریست که پایه ها و مبانی مناسب ،زیبا و نقش دهنده ای را برای اعمال و آموزش های امروزی بنا نهاده اند.(حبیبی و احمدی قراچه ، 1390)

الگوی انتاریو، یک برنامه ی کودکستانی است که در سال 1998 به عنوان اولین سند سیاست گذاری برای کودکستان های ایالت انتاریو کانادا به چاپ رسیده است. (Miller, 2005).

الگوی برنامه ی درسی رگیو امیلیا، الگویی پروژه محور از کشور ایتالیاست که توسط لوریس ماللاگازی¹ بنیان گذاری شد. این الگو ضمن توجه به علاقه هر کودک ، بر آموزش از طریق برآیند مشاهده² ، مشارکت گروهی³ و ارتباطات متقابل با سایر کودکان ، والدین ، مربیان و کارکنان ، محیط و اجتماع و نیز مستند سازی¹ و بازنمود² آن متمرکز است.(حبیبی و احمدی قراچه، 1390) ، ماریا مونته سوری³ ، پزشکی ایتالیایی بود که به نظریه پردازی در آموزش و پرورش روی آورد و برای نخستین بار با کودکان

عقب مانده ی ذهنی کار کرد و آن گاه کارش را با کودکان عادی خانواده های فقیر در شهر رم ادامه داد. وی با توجه به شش سال اول کودکان که مهمترین زمان یادگیری است، یک رویکرد کلی و کاملا تربیتی برای آموزش و پرورش کودکان ارائه داد. (میلر، 1988)

برنامه ی درسی : برنامه ی درسی به محتوای رسمی و غیررسمی ، فرآیند محتوا و آموزش های آشکار و پنهان اطلاق می شود که فراگیرنده از طریق آن ها و با هدایت مدرسه ، دانش لازم را به دست می آورد، مهارت ها را کسب می کند و گرایش ها و ارزش ها را در خود تغییر می دهد (ملکی، 1383).

برنامه ی درسی شامل عناصر متفاوتی است که کودلد و کلاین⁴ آن را نه عنصر می داند: اهداف و مقاصد، محتوا ، مواد و منابع ، فعالیت ها ، راهبرد های تدریس ، ارزشیابی ، گروه بندی ، زمان و فضا (قورچیان و تن ساز ، 1374).

یکی از مهمترین برنامه های درسی ، برنامه ی پیش از دبستان است ، که در کشورهای مختلف با روش ها وسبک های مختلف در حال اجراست که با توجه به پژوهش های انجام شده در کشور های مختلف و کشور ایران به تحلیل بیشتر مطالب می پردازیم.

- در سال 2007 میلادی ، مطالعه ی میان فرهنگی کیفیت مدارس پیش دبستانی در کره جنوبی و سوئد توسط سونجا شریدن و همکارانش⁵ انجام گرفته که هدف این پژوهش بررسی تفاوت ها و شباهت های میان فرهنگی در کیفیت مدارس پیش دبستانی کره جنوبی و کشور سوئد می باشد. نتایج حاصله بیان کننده ی این واقعیت اند که برنامه های مراقبتی کودکان سوئدی در تمام ارزشیابی ها و تمام افراد زیر مجموعه ی مقیاس ها از ارزیابی بالاتری برخوردار هستند. شباهت ها و تفاوت ها در کیفیت مدارس پیش دبستانی در داخل شرایط اجتماعی و فرهنگی هر کشور و اهداف آموزشی و تربیتی خاص برای مدارس پیش دبستانی آن کشور قابل تفسیر و بیان می باشند.
- در سال 2009 میلادی پژوهشی توسط ملیکا کنیال و لیندا کوپر⁶ تحت عنوان " تصورات کودکان از تجربیات دوران مدرسه شان " مطالعه ی مقایسه ای بین کشور انگلستان و هندوستان صورت گرفت. یافته های به دست آمده از هر دو کشور نتایج مشابهی را نشان می داد و بیان کننده ی این واقعیت بودند که بچه ها دوست دارند به مدرسه بیایند و از انجام دادن یک دسته از فعالیت هایشان با دوستان و معلمان شان لذت می برند . هر چند آن ها دوست داشتند وقت خود را خارج از مدرسه بگذرانند . تصورات آن ها از اینکه چرا در مدرسه حاضر می شوند ، محدود به جواب های تحمیلی والدین می شد که در جواب آن ها گفته بودند : رفتن به مدرسه به سود آن ها ست . اختلاف اصلی دو گروه مربوط به تصورات آن ها از فضای بیرونی مدرسه و نحوه ی استفاده از امکانات رفاهی مدرسه بود. این اختلاف ها می تواند ناشی از اختلافات فرهنگی ، اجتماعی و اقتصادی دولت در محیط های کشورهای مربوطه باشد. این اختلافات را می توان به وسیله ی دیدگاه های نظری درک کرده و مورد بحث و گفتگو قرار داد.
- در پژوهشی که توسط شاهین¹ و همکارانش در سال (2013) تحت عنوان " نگرش والدین در باره ی آموزش و پرورش پیش از دبستان در کشور ترکیه انجام شد، نتایج زیر حاصل شد: والدین به اهمیت حمایتی این دوره از رشد روی رشد اجتماعی کودکان و آماده کردن آن ها برای سطوح بالاتر تاکید ویژه داشته اند ؛ همچنین آن ها انتظار داشتند که آموزش های پیش از دبستان منجر به افزایش مهارت های اجتماعی فرزندانشان شود. اکثر والدین از ویژگی ها و خصوصیات مناسب برای مراکز پیش از دبستان مطلع بودند و در ارتباط با ویژگی های مربیان این دوره اتفاق نظر داشتند که مربیان باید تحصیل کرده، خوش مشرب ، با تجربه و دارای ارتباطات انسانی مطلوب با کودکان باشند. و بعضی هم اشاره کردند که مربیان این دوره باید صبور باشند و بتوانند همه ی مهارت ها را در بچه ها پرورش دهند. در ارتباط با ویژگی ها و خصوصیات مراکز پیش از دبستان ، اکثر والدین اشاره نمودند که مراکز پیش دبستانی بایستی دارای برنامه های منظم و با طراحی خوب باشند و این برنامه ها متناسب با سن کودکان طراحی شوند. اکثر والدین

تاکید داشتند روی ضرورت برنامه‌های توسعه و رشد اجتماعی و فیزیکی کودکان و برای گروهی از آن‌ها تمیز و مرتب بودن فضای آموزشی مؤسسات پیش دبستانی دارای اهمیت بود. ولی در زمینه‌ی سن ورود به دوره‌ی پیش از دبستان ثبات نظر و عقیده وجود نداشت.

در زمینه‌ی موضوع مورد پژوهش در ایران مطالعات محدودی انجام شده است.

- در تحقیقی که توسط زرین (1380) با عنوان " بررسی میزان تحقق اهداف و فعالیت های کلاس های آمادگی شهر اصفهان از دیدگاه مدیران و مربیان این مراکز " انجام گرفته ، نتایج ذیل به دست آمده است: اهداف و مهارت هایی که در حیطه ی رشد جسمی - حرکتی قرار دارند به میزان زیادی تحقق یافته اند، از نظر مدیران و مربیان مراکز آمادگی ، اهدافی که در حیطه یا بعد شناختی قرار دارند به میزان بسیار زیادی تحقق یافتند ، از دیدگاه مربیان مراکز آمادگی اهدافی که در حیطه یا بعد اجتماعی قرار دارند به میزان زیادی تحقق یافته اند.
 - زهرا قربانی (1389) در پژوهش خود تحت عنوان " بررسی تحلیلی و تطبیقی سیر تحولات اصلاحات پیش از دبستان ایران در مقایسه با کشورهای آمریکا ، آلمان و انگلستان به این نتیجه رسیده است که : تفاوت در دامنه و تعداد کودکان زیر پوشش ، عدم ارائه‌ی آموزش شهروندی ، عدم رویکرد مدرن و پایدار در تربیت مدرس، ضعف در توجه به اقلیت ها و مادران شاغل ، عدم سیستم ارزشیابی در نظام پیش دبستان ایران ، کمبود نیروی متخصص ، نقصان در جایگاه و ساختار و هماهنگی ، همگی عوامل ضعف در سیستم نظام آموزش پیش دبستان ایران را نشان می دهد که باعث فاصله ی بین ایران و کشورهای مورد مطالعه شده است.
 - فتاحی در سال (1391) در پژوهشی تحت عنوان " بررسی نظام آموزش و پرورش پیش از دبستان ایران آلمان و کره جنوبی " به نتایج ذیل دست یافت: در مراکز پیش از دبستان ایران اکثر مربیان دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی نمی باشند و حدود 48/2 درصد دارای مدرک دیپلم هستند. همچنین امکانات رفاهی در مراکز خصوصی برای مربیان در حد پایینی است که سبب بی انگیزه بودن مربیان می شود. در حالیکه در آلمان 91 درصد مربیان دارای مدرک دانشگاهی و در کره ی جنوبی 56 درصد مربیان دارای مدرک لیسانس هستند . در ایران برنامه های پیش از دبستان منطبق با اهداف خاصی نیستند و به بعد عاطفی جسمانی - حرکتی کمتر توجه شده است. ولی در آلمان و کره ی جنوبی مطابق با اهداف بیشتر تاکید به آموزش شهروندی می گردد. از نظر هزینه و سرمایه گذاری در ایران دولت درصد کمی اعتبار به این نظام می دهد و مردم در این امر مشارکت می کنند در حالیکه در کره با آن که درصد کمی دولت کمک می کند اما بخش خصوصی سرمایه گذاری مناسبی در مقطع پیش از دبستان می نماید. در آلمان هر دو بخش دولتی و خصوصی به این نظام کمک می کنند. در نتیجه می توان گفت که به علت اعتبار کم در ایران هم از جانب بخش دولتی و هم بخش خصوصی با عدم فضای آموزشی مناسب، کم استقبال والدین به این آموزش ها و همچنین با کیفیت پایین آموزش که در آغاز ورود کودکان به دوره ی دبستان معلوم می شود، روبرو هستیم.
- با توجه به بافت فرهنگی کشور ایران و نظام آموزش و پرورش ، در برنامه درسی پیش از دبستان تلاش هایی برای احیای برنامه ریزی درسی صورت گرفت؛ اما هنوز با برنامه های ارائه شده در کشورهای پیش رفته جهان، فاصله ی زیادی وجود دارد. سلیقه ای برخورد کردن با برنامه ریزی در پیش از دبستان و استفاده نکردن از تجارب مثبت ومفید دیگر کشورها ، از جمله دلایلی است که باعث ایجاد ضعف در برنامه ریزی درسی پیش از دبستان شده است. بنابراین مطالعات و بررسی های تطبیقی ، واجد دست آوردهای مغتنمی برای نظام آموزش و پرورش پیش از دبستان می باشد.

روش شناسی پژوهش:

این تحقیق یک پیمایش توصیفی - مقایسه ای است و اطلاعات و داده های مورد نیاز از طریق مراجعه به اسناد و مدارک کتابخانه ای ، گزارش های پژوهشی و جست و جو در شبکه ی جهانی اینترنت ،به ویژه در سایت های آموزش و پرورش ایتالیا جمع آوری شده و الگوی جرج.زی.اف.بردی¹ در بررسی تطبیقی و مقایسه ای آن مورد استفاده قرار گرفته است . نمونه های مورد بررسی و مطالعه در این تحقیق ، برنامه های درسی پیش از دبستان ایران، ژاپن، و دو الگوی مطرح کشورهای کانادا و ایتالیا شامل الگوی انتاریو ،رجیو امیلیا است که به صورت نمونه گیری هدفمند انتخاب شده اند.

روش تجزیه و تحلیل داده ها: روش تحقیق در این پژوهش ، توصیفی مبتنی بر تجزیه و تحلیل مقایسه ای است که بر روش یکی از برجسته ترین محققان آموزش و پرورش تطبیقی به نام جرج.زی.اف.بردی استوار است.

یافته ها :

سوال 1: برنامه درسی پیش از دبستان در کانادا (الگوی انتاریو) ،ایتالیا (الگوی رجیو امیلیا) ،ژاپن و ایران از چه عناصر و مولفه هایی تشکیل شده است ؟

مطابق یافته های تحقیق ، عناصر برنامه درسی پیش از دبستان ایران و ژاپن، دو الگوی مطرح در کشور های ایتالیا و کانادا در جدول مقایسه شده است :

جدول 1: عناصر و مؤلفه های برنامه درسی ایران-کانادا- ایتالیا-ژاپن

ایران	کانادا	ایتالیا	ژاپن
	الگوی انتاریو	الگوی رجیو امیلیا	
اصول	اهداف	اهداف	۱-اهداف
اهداف	محتوا	محتوا	۲-اصول
محتوا متفاوت و مبهم	سازماندهی محتوا	سازماندهی محتوا	۳-محتوا
ارزشیابی مبهم	روش ها	روشها	۴-روشها
کارکنان	محیط یادگیری	محیط یادگیری	۵-محیط یادگیری
(انتخاب کارکنان بی هدف)	ارزشیابی	ارزشیابی	۶-ارزشیابی
	کارکنان	کارکنان	۷-کارکنان

از جدول 1 می توان دریافت همه ی الگوهای مورد نظر به عناصری چون هدف ، محتوا و منابع یادگیری و ارزشیابی توجه دارند.از آن جا که در برنامه درسی کشور ایران در تمام مقاطع ،نظام برنامه ریزی درسی متمرکز بوده ولی هنوزدر زمینه پیش از دبستان برنامه منسجم و منظمی وجود ندارد. در این برنامه فقط اصول و اهداف به صورت ویژه مشخص شده اند ولی در زمینه محتوا ، ارزشیابی و بخصوص آموزش کارکنان آشفتگی خاصی در برنامه های پیش از دبستان ایران وجود دارد . عناصر برنامه درسی از نظر تعدادو کمیت از الگوهای رایج مطرح شده مورد نظر کمتر می باشند و در الگو پیش از دبستان ایران انسجامی در زمینه محتوا ، سازماندهی محتوا، روش ها ، ارزشیابی و آموزش کارکنان وجود ندارد. ولی در الگوهای جهانی هر هفت عنصر(اهداف محتوا

سازماندهی محتوا روشها محیط یادگیری ارزشیابی و نگاه عمیق به کارکنان (مشاهده می شود . ممکن است در الگوهای کشور های منتخب تنوع روش ، محتوا و ارزشیابی را مشاهده کرد ولی تمام این عناصر از یک مبنای تئوریک و فلسفی نشات می گیرند ولی متأسفانه در کشور ما ایران در این زمینه سلیقه ایی عمل می شد.

در برنامه درسی پیش از دبستان ایران ، به عناصر روش ها ، محیط یادگیری و آموزش کارکنان به طور غیر مستقیم اشاره شده است و همچنان که اشاره شد مبنای علمی و تئوریک رعایت نشده است . در حالیکه در الگوهای مطرح شده کشور ایتالیا و کانادا به هفت عنصر مطرح شده به طور مستقیم و مشخص اشاره شده است و این امر باعث می شود که مدیران ، مربیان و دست اندرکاران آموزش پیش از دبستان با برنامه خاصی وبا انعطاف در روش ها و ارزشیابی پیش بروند ؛ ولی در ایران این هماهنگی در ارائه عناصر برنامه درسی وجود نداشت. در ژاپن علاوه بر هفت عنصر مطرح شده ، اصول مشخص و خاصی را دنبال می کنند و همه ی مراکز پیش از دبستان ملزم به رعایت آن ها هستند و همچنین آنچنان جایگاهی برای والدین کودکان قائل می شوند که همانند یک عنصر اساسی جایگاه خود را در آموزش پر رنگ تر می بینند.

سوال 2: برنامه درسی پیش از دبستان ایران ، ژاپن ، و الگوهای مطرح ایتالیا ، کانادا چه اهدافی دارند ؟

مطابق با یافته های پژوهش حاضر ، اهداف پیش از دبستان در ایران ، ژاپن ، و الگوهای رژیو از ایتالیا و انتاریو کانادا در جدول 2 نشان داده شده است .

جدول 2: اهداف برنامه درسی پیش از دبستان

ایران	کانادا	ایتالیا	ژاپن
اهداف کلی دوره ی پیش دبستانی: ۱-پرورش قابلیت های جسمی و ذهنی ، هماهنگ سازی و رشد مهارت های حرکتی کودکان . ۲-کمک به رشد عاطفی کودکان ، افزایش حس اعتماد به نفس ، درک شرایط محیطی و تقویت درک زیبایی ها ۳-خرام ساختن زمینه ی علاقه و احساس شادی از مشارکت در فعالیت های گروهی . ۴-تقویت علاقه به ارزش های دینی ، اخلاقی و هویت ملی . ۵-ایجاد رفتارهای مطلوب فردی و اجتماعی در کودکان متناسب باسن آنان . ۶-پرورش ذوق هنری و زیبایی شناسی . ۷-پرورش مهارت های زبان فارسی . ۸-ارتقای سطح بهداشت و ایمنی . ۹-آشنایی با محیط زیست و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن . (سازمان پژوهش و برنامه ریزی، ۱۳۸۹)	۱-کسب تجارب اولیه ی مثبت برای به دست آوردن مهارت های سواد آموزی (زبان گفتاری ، زبان دوم) ۲- به جلو انداختن رشد استدلال کودک ۳- تفکر خلاق و مهارت های اکتشافی ۴- آماده سازی کودک برای یادگیری موفقیت آمیز در دبستان ۵- کسب مهارت های سواد آموزی ، ریاضی و علمی	۱-ساختن مکلفی که قابل اعتماد است و افراد در آن با همکاری و تعامل به عقاید مختلف احترام می گذارند ۲- تقویت حس هویت در کودک و توجه به او به عنوان فردی یگانه ۳- افزایش علاقه و انگیزه ی کودکان از طریق کمک به آنان در لمس کردن فعالانه ی آنان با مسائل از ایجاد شناختی ، عاطفی ، فرهنگی ، هنری و اخلاقی ۴- رشد مهارت های پژوهشی مشاهده ، توصیف ، سوال سازی ، سازماندهی و طبقه بندی ۵- تقویت قابلیت کودکان در برقراری ارتباطات پایدار و سهیم شدن در پذیرش مسولیت ها ، افزایش اعتماد به نفس ، کنجکاوی ، کشف ، اختراع و- ۶- فراهم کردن فرصت هایی برای بهره مندی کودکان از رسته های مختلف ۷- سهیم کردن والدین ، شهرتندان ، منابع فرهنگی و اجتماعی شهر یا محرویت تمرکز بر کودکان بر اساس این باور که هسته ای اصلی یادگیری ، ارتباط و تعامل است .	آموزش پیش از دبستان در ژاپن برای تحقق دو هدف اساسی بچه ها را آماده می کند: (۱) پرورش و رشد ارتباطات بچه ها با یکدیگر . (۲) شوق و تحمل برای یک زندگی گروهی . اهداف آموزش پیش دبستانی در ژاپن : وزارت آموزش و ش ژاپن ، پنج هدف را برای آموزش در مقطع پیش تلی تعیین کرده است که عبارتند از: ۱-حرک نیازهای اولیه ی در زندگی روزانه و کسب پیش لازم برای یک زندگی توأم با شادی ، آسودگی و سلامتی ، و ایجاد شالوده ای برای جسم و اندیشه های سالم ۲-پرورش حس محبت و اعتماد به دیگران ، و تقویت گرایش های مستقل ، و نیز همکاری و تعاون و همچنین هشاری اخلاقی . ۳-پرورش علاقه و توجه نسبت به نقش مکالمه و گفت و گو در توسعه ی روابط و لذت بخش نمودن ارتباطات گفتاری و شنیداری . ۴-پرورش علاقه و توجه به طبیعت و چیزهای اطراف ، و رشد آگاهی نسبت به ارزش عواطف و اندیشه در بارهی آن . ۵-حرک عمیق مفاهیم از طریق کسب تجارب گوناگون در جهت پرورش خلاقیت و شکوفایی استعدادها(احمدی ، ۱۳۸۹)

مطابق یافته های تحقیق ، اهداف آموزش پیش از دبستان ایران ، ژاپن و الگوهای ایتالیا و کانادا در جدول 2 نشان داده شده است. نکات قابل توجه در مقایسه ی اهداف به این شرح است : از آن جا که در برنامه درسی پیش از دبستان ایران ، نظام آموزشی همانند مقاطع بالاتر ، متمرکز عمل می شود ؛ مؤلفه های مطرح شده در اهداف از نظر تعداد و کمیت هم از الگوی انتاریو ی کانادا و هم کشور ژاپن بیشتر بودند. شاید یکی از مهمترین دلایل آن باشد که در بحث اهداف پیش از دبستان و اصول پیش دبستانی در ایران در سنوات گذشته زیاد بحث شده ، بخصوص در طرح نظام آموزش و پرورش در سال 1368 و همچنین در سال 1373 در زمینه ی اهداف و هم در زمینه ی اصول نشست های متفاوتی صورت گرفت و منتج به اهداف مذکور بالا شد. اما آنچه مسلم است و در عناصر دیگر برنامه پیش از دبستان مشهود می باشد (بخصوص در محتوا ، روش ها و ارزشیابی) که بایستی با توجه به اهداف صورت گیرند ، می توان مشاهده کرد که این اهداف فقط روی کاغذ زیاد و زیبا هستند ولی متاسفانه در عمل مراکز ما از آن ها هم اطلاعاتی ندارند و آن ها یی که دارند عامل نیستند . اما در دیگر کشورهای مورد مطالعه می توان مشاهده کرد که دیگر عناصر برنامه درسی پیش از دبستان از طریق اهداف مطرح شده هدایت و سازمان دهی می شوند.

سوال 3: در برنامه درسی پیش از دبستان ایران، ژاپن، و الگوهای برنامه درسی کانادا (الگوی انتاریو) و ایتالیا (رجیو امیلیا)، چه محتوا و مواد یادگیری ای توصیه شده است؟

جدول 3: محتوا و مواد یادگیری برنامه درسی پیش از دبستان

ایران	کانادا الگوی انتاریو	ایتالیا الگوی رجیو امیلیا	ژاپن
<p>آموزش ها بیشتر به شکل دستور العمل و طبق توصیه ها و بخشنامه های مبهم</p> <p>واحدهای کار برای افزایش دانش کودکان</p> <p>محتوا بیشتر مربوط به رشد شناختی است</p> <p>محتوای مبتنی بر تقویت تخیل و رشد تفکر در حاشیه است</p> <p>فرصت ها و فعالیت ها آزاد محور نیستند</p> <p>چنانچه محتوای متداول در این دوره مشتمل بر عناوین زیر است:</p> <p>انس یا قرآن، قصه، شعر و سرود، بازی، نقاشی، کار دستی، نمایش خلاق، بحث و گفت و گو، مشاهده، آزمایش، گردش علمی و تماشای فیلم و آشنایی با نحوه ی استفاده از فن آوری های جدید</p> <p>خلاصه محتوای خاص و همراه با نیاز سنجی ارگه نمی شود و اصلی ترین هدف در مراکز ایرانی نگهداری کودکان هستند</p>	<p>در این الگو حوزه های محتوا شامل پنج حوزه ی زیر است:</p> <p>زبان</p> <p>ریاضیات</p> <p>علوم و فناوری</p> <p>رشد فردی</p> <p>رشد اجتماعی و هنری</p> <p>برنامه های آموزشی برای درک بهتر و آسان تر به صورت تلفیق شده می باشند</p>	<p>در این الگو محتوا بیشتر به صورت پروژه ای ارائه می شود</p> <p>ورود به حیطه های مختلف علوم تجربی، ریاضیات، ادبیات، هنر، مطالعات اجتماعی، مهارت های شغلی گوش دادن و صحبت کردن و نیز آشنایی با نشانه های حروف، اعداد، تصاویر و نوشته ها</p> <p>مهارت های پژوهشی و رشد در ابعاد مختلف در محتوا بر اساس برنامه ی پیش رونده (تکوینی) امکان پذیر است</p>	<p>محتوای آموزش در ژاپن شامل موارد زیر است:</p> <p>آموزش شهروندی</p> <p>رشد اجتماعی</p> <p>طبیعت شناسی</p> <p>رشد هنری (آواز، رقص و ساز)</p> <p>کارهای دستی</p> <p>قصه گویی</p> <p>واحدهای کار برای افزایش روحیه ی گروهی</p> <p>در آموزش پیش دبستانی ژاپن، کتاب هایی که به عنوان مرجع مورد استفاده واقع می شوند، کتاب هایی هستند که توسط متخصصین براساس روش های فرویل نگاشته اند</p> <p>در ژاپن به پرورش حفظه ی سمعی و بصری توجه کفای شده است</p> <p>برنامه ها زمینه ساز ایجاز وجود و بیان احساس کودکان هستند</p> <p>محتوای برنامه ها با علائق و سلیقه ها و نیازهای کودکان هم سویی و هم خوانی دارد</p>

با توجه به یافته های تحقیق، در ایران محتوا بیشتر برای رشد شناختی کودکان است و واحدهای کار ارائه شده در مراکز با هدف افزایش دانش کودکان می باشد و محتوای مربوط به تقویت تخیل کودکان، مبتنی بر فعالیت های آزاد محور، و فعالیت های مربوط به رشد تفکر در مراکز پیش از دبستان ایران خیلی اندک می باشد. در کل می توان گفت که در بحث محتوا انسجام و هماهنگی بین مراکز ایران وجود ندارد و کماکان محتوا به صورت موضوعات مجزا مطرح است. اما در الگوهای منتخب، حوزه های محتوایی کاملا مشخص و براساس مراحل رشد کودکان طراحی و سازماندهی شده بود و بیشتر در قالب فعالیت های

کودک محور و پروژه محور سازماندهی شده بود و این سازماندهی به گونه ای است که کلیه ی فعالیت ها در آن ، حالت یکپارچه و وحدت یافته دارد.

سؤال 4: در برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران ، ژاپن ، و الگوهای برنامه درسی ایتالیا (رجیو امیلیا) و کانادا (انتاریو) از کدام روش ها استفاده می شود؟

جدول 4: روش های برنامه درسی پیش از دبستان

ایران	کانادا	ایتالیا
	الگوی انتاریو	الگوی رجیو امیلیا
<p>– روش غالب در مراکز ایران بیشتر متاثر از رویکرد رفتارگرایی است تا روش اکتشافی.</p> <p>– یادگیری بیشتر از طریق تاکید بر تمرین و تکرار برای افزودن دانش انجام می گیرد.</p> <p>– تاکید کمی بر درگیری و فعال کردن کودکان وجود دارد.</p>	<p>در این الگو:</p> <p>– یادگیری براساس عمل کردن، دستکاری، اکتشاف</p> <p>پژوهش و کاوشگری انجام می گیرد.</p> <p>خرصت هایی برای خود نظهاری و خوداکتشافی از طریق موسیقی ، نمایش و فعالیت هایی نظیر گفت و گو و همکاری وجود دارد.</p> <p>گاهی مربی کودکان را در انتخاب فعالیت ها راهنمایی می کند و گاهی خود کودک ، آغازگر است.</p> <p>جاری نیز فرصت هایی را در زمینه ی حل مسئله ، سوادآموزی و مهارت های اجتماعی بوجود می آورد.</p> <p>به طور کلی می توان گفت یادگیری در این الگو به سمت یک رویکرد شناختی جهت گیری شده است.</p>	<p>روش این الگو پروژه محور است که فعالیتی کل گرا ، اکتشافی و مشارکتی می باشد.</p> <p>– مراحل هر پروژه عبارت است از: مرحله چگونگی آغاز پروژه براساس علائق کودکان ، ابزار و وسائل مورد نیاز و محل های بازدید یا گردش علمی مشخص می شود.</p> <p>مرحله تحقیق و جستجو به منظور یافتن پاسخ پرسش ها، استفاده از ابزار آلات مختلف مستندسازی مخصوصا عکسبرداری و... جمع آوری و دسته بندی کردن اطلاعات، بازسازی آنچه کودکان مشاهده و درک کردند در قالب بازی های وانمودی و ساختن مدل ها و مرحله ی به نمایش گذاشتن و ارائه کلهای کودکان.</p>
		ژاپن
		<p>در حقیقت روش های مورد استفاده توسط والدین خودمحوری را در کودکان تشویق می کند و ثابت شده که محیط کودکان درمان خوبی برای خودخواهی کودکان می باشد.</p> <p>ویژگی های اساسی آموزش کودکان خردسال در ژاپن عبارتند از:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- توجه به همه بچه ها. 2- تاکید بر ارزش ها. 3- ایجاد یک جامعه ی حمایت گر در کلاس. 4- روش های نفسانی که موجب تعهد شخصی در برابر ضوابط و ارزش ها می شود. 5- اداره کلاس و رفع مشکلات با تدبیر کردن و بحث و گفتگو (نشین من و لیل یگی، ۱۳۸۱). <p>پرورش علاقه به مشارکت در زندگی گروهی ، ایجاد روش همکاری و انگیزه به نفس و پرورش علاقه به بیان خلاق خود از طریق موسیقی ، بازی و دیگر راه های مبتنی هستند.</p>

با توجه به یافته های تحقیق ، در ایران به سبب عدم به کارگیری مربیان و مدیران تحصیل کرده در حوزه پیش از دبستان و عدم آشنایی آن ها با روش های فعال و روز دنیا، روش غالب در مراکز پیش از دبستان ایران متاثر از رویکرد رفتارگرایی است تا روش اکتشافی . و روش سنتی تکرار و تمرین برای افزودن دانش انجام می شود ، و تاکید خیلی کمی بر درگیری و فعال کردن کودکان

وجود دارد. در الگوی انتاریو از کانادا، یادگیری براساس عمل کردن، دستکاری، اکتشاف و پژوهش و کاوشگری می باشد. در نتیجه یادگیری در این الگو به سمت یک رویکرد شناختی جهت گیری شده است. و الگوی رجبو امیلیا از ایتالیا، با روش پروژه محور که فعالیتی کل گرا، اکتشافی و مشارکتی است. و در ژاپن اعتقاد بر این است که روش های مورد استفاده توسط والدین خودمحموری را در کودکان تشویق می کند و ثابت شده که محیط کودکان درمان خوبی برای خودخواهی کودکان می باشد بنابراین با حفظ آرادای عمل فردی کودکان در این کشور تأکید بر فعالیت های گروهی و جمعی است.

سؤال 5: در برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران، ژاپن، و الگوهای برنامه درسی کانادا (انتاریو) و ایتالیا (رجیو امیلیا) چه نوع محیط یادگیری ای توصیه شده است؟

جدول 5: محیط یادگیری توصیه شده در برنامه درسی پیش از دبستان

ایران	کانادا	ایتالیا	ژاپن
<p>اکثر محیط های پیش از دبستان در ایران از نظر فیزیکی و فضایی مناسب نیستند و آن محیط هایی که هم مناسب هستند به خوبی استفاده نمی شدند.</p> <p>امنیت فیزیکی رعایت نشده و ساختمان های مراکز در عین نامناسب بودن بیشتر از مواد پیش ساخته و غیر طبیعی و غیر قابل دستکاری ساخته شده بودند.</p> <p>به طور کلی محیط یادگیری از نظر فیزیکی و عناصر فضایی به گونه ای طراحی و دایر نشده اند که بتواند فرصت کفای را برای فعال کردن کودکان بوجود آورند، و در سر راه برقراری تعامل بین محیط و کودکان موانعی وجود دارد (هلمسی، ۱۳۸۰).</p> <p>در بحث تجهیزات درون و بیرون ساختمان برای یادگیری نیز توجه کفای صورت نگرفته است.</p>	<p>در این رویکرد، محیط یادگیری شامل استفاده از کلاس درس و محوطه باز، منابع قابل دسترس متنوع (تبروی آسانی و مواد) که باید جذاب، راحت و ایمن باشند و کودک را برای اکتشاف و تجربه برانگیزانند. استفاده از وسایل جداکننده و فلسه ها برای ایجاد فضاهای کوچک و بازی های نمایشی، ایجاد کانون های رغبت و فراهم بودن فضایی برای بازی های پر تحرک، مواد و وسایل سازمان دهی شده که برجسب گذاری گردیده اند.</p>	<p>در این الگو، محیط یادگیری: ارزش بنیادین دارد و از آن به عنوان معلم سوم یاد می شود.</p> <p>خصایب دلپذیر و تسهیل گر ارتباط وجود کلاس های مجزا برای کودکان سنین مختلف، شامل دو اتاق تو در تو که یکی از آن ها فضای نیمه خصوصی کودکان است.</p> <p>حارای پنجره های بزرگ و کلاس های نورگیر و استفاده از اینه در اندازه و شکل های متنوع.</p> <p>مهره گیری از مواد طبیعی مانند گیاهان سبز و چینش خاص آن ها - روشن بودن رنگ دیوارها - وجود یک استدیو یا کارگاه بزرگ مرکزی.</p> <p>اتاق موسیقی، کتابخانه، سالن غذاخوری و- استفاده از فضای باز.</p>	<p>در ژاپن تمامی مراکز پیش دبستانی ملزم هستند تحت استانداردها و قوانین ملی عمل نمایند. این قوانین بر مبنای مجموعه ای از اهداف شامل پرورش عادات روزانه ی موردنیاز برای داشتن یک زندگی شاد، امن، منطقی و سالم، فراهم ساختن شرایطی برای این که کودکان زندگی گروهی را تجربه کنند.</p>

مطابق یافته های پژوهش حاضر ، محیط یادگیری در الگوهای منتخب با حداکثر استانداردهای لازم زمینه را برای رشد همه جانبه کودکان و آزادی عمل آن ها برای اکتشاف و کاوشگری آماده می نمایند علاوه بر این ، محیط های فوق ، جذاب ، با محوطه های آزاد ، کلاس هایی با رنگ های شاد الگویی مناسب برای فعالیت همراه با شادی کودکان هستند. ولی متأسفانه در ایران یا استانداردهای محیطی تعریف نشده و آنجا هایی که حداقل استانداردهای لازم را می شناسند به علت عدم نظارت ، محیط های مناسبی برای فعالیت های کودکان مهیا نمی نمایند.

سؤال 6: در برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران، ژاپن، و الگوهای مطرح ایتالیا (رجیو امیلیا) و کانادا(انتاریو) ، ارزشیابی از پیشرفت یادگیری به چه صورت انجام می شود؟

جدول 6: ارزشیابی از پیشرفت یادگیری برنامه درسی پیش از دبستان

ایران	کانادا الگوی انتاریو	ایتالیا الگوی رجیو امیلیا	ژاپن
<p>حر ایران ارزشیابی از نتیجه کار به عمل می آید و نه از فرآیند کار.</p> <p>- ارزشیابی فقط در بعضی از مراکز انجام می شود آن هم به صورت پرسش و پاسخ.</p> <p>- ارزش یابی در این دوره با مشاهده عملکرد گروه نوآموزان باید صورت گیرد. (راهنمای تدوین برنامه های پیش از دبستان وزارت آموزش و پرورش)</p> <p>- برای بعضی فعالیت ها هم از طریق چک لیست انجام می شود</p> <p>حر بعضی از مراکز هم اصلا ارزشیابی انجام نمی شود</p>	<p>حر این الگو مریبان به طور مداوم مشاهده ، نظارت و یادداشت برداری می کنند و یافته های خود را به مسئولین ، والدین و خود کودکان برمی گردانند.</p> <p>روش های دیگری نیز مورد استفاده است مانند: پرونده های تحصیلی ، چک لیست ها ، نوارهای ویدیویی و نقطه نظر کودکان .</p> <p>خلاصه ارزشیابی شامل : مشاهده و نظارت هم از نظر فرآیند و هم نتایج حاصله باجمع آوری مدارک لازم</p>	<p>حر این رویکرد ، ارزشیابی از فرآیند یادگیری انجام می شود ، ضمن آن که به نتیجه نیز توجه می شود.</p> <p>- ارزشیابی تاکید بر مستندسازی است که از طریق مشاهده ، ثبت و ضبط گفت و گوها و فعالیت های کودکان از راه های مختلف (مانند یادداشت برداری ، استفاده از ضبط صوت ، عکس برداری و...) و آنچه که آن ها در طی یک فرآیند ساخته و ارائه می کنند انجام می شود</p> <p>جایزنگری و بهره مندی از این مستندات به عنوان راهی برای توصیف و بیان فعالیت های انجام شده و چگونگی یادگیری و رشد کودکان و مسیری برای اصلاح و تغییر آن هاست.</p>	<p>در ژاپن ارزشیابی از فعالیت ها به صورت سیستمی انجام می شود : در اغلب موارد به غیر از ارزشیابی توسط مریبان ، والدین هم فرم مفصلی در باره ی نقاط قوت و ضعف کودک خود، علایق و بیزاری آن ها و بسیاری جزئیات دیگر را تکمیل می کنند و مریبان کودکانستان های دولتی سالی یک بار از منزل هر کودک بازدید می نمایند. همکلاسیها نقاط ضعف و قوت یکدیگر را به خوبی می دانند و این عامل نقش مهمی در روابط آن ها هنگام بازی ایفاء می کند. (سر کارآرآئی، ۱۳۷۵).</p>

با توجه به جدول شماره 6، در برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران ارزشیابی از نتیجه کار به صورت پرسش و پاسخ و بعضا برای بعضی فعالیت ها از طریق چک لیست انجام می شود؛ و در اکثر مراکز هم اصلا ارزشیابی انجام نمی شود. (عباسی، 1380). در الگوی انتاریو از کانادا مربیان به طور مداوم مشاهده، نظارت و یادداشت برداری می نمایند و یادداشت های خود را به مسئولین، والدین و خود کودکان گزارش می دهند و تنوعی از روش های ارزشیابی مشاهده می شود، ضمن آن که به نتیجه نیز توجه می شود. در الگوی رجویومیلیا، ارزشیابی از فرآیند یادگیری انجام می شود، ضمن آن که به نتیجه نیز توجه می شود. در ژاپن ارزشیابی از فعالیت ها به صورت سیستمی انجام می شود: در اغلب موارد به غیر از ارزشیابی توسط مربیان، والدین هم فرم مفصلی در باره ی نقاط قوت و ضعف کودک خود، علایق و بیزاری آن ها و بسیاری جزئیات دیگر را تکمیل می کنند.

سؤال شماره 7: در برنامه ی پیش از دبستان کشورهای منتخب، کارکنان چه ویژگی هایی دارند و نحوه ی مشارکت و تعامل آن ها چگونه است؟

جدول 7: ویژگی ها و نحوه مشارکت و تعامل در پیش از دبستان

ایران	کانادا	ایتالیا	ژاپن
<p>حرف ایران اکثر مربیانی که در مراکز پیش از دبستان به کار مشغولند، دوره های لازم را طی نکرده اند. یا اگر دوره ای را گذرانده اند، دوره های آموزشی کوتاه مدت ۳ تا ۴ روزه بوده است.</p> <p>اکثر مربیان صرفا با داشتن مدرک دبلیام متوسطه یا حداقل با داشتن تجربه به کار در مراکز مشغول شده اند.</p> <p>مدیران و سرمبلی که دارای تحصیلات مربوط به آموزش و پرورش پیش دبستانی هستند بسیار کمند.</p>	<p>در این رویکرد گرچه سندی برای طراحی برنامه درسی پیش بینی شده است ولی به مراکز خاص تربیت مربی اشاره نشده است.</p> <p>با این حال مسئولیت مربی در طراحی و ارائه ی برنامه عبارت است از:</p> <ul style="list-style-type: none"> • تولید تجارب یادگیری متناسب • سازمان دهی محیط یادگیری برانگیزاننده. • ارزشیابی و گزارش پیشرفت کودکان و هدایت انفرادی کودکان بی انگیزه. 	<p>در این رویکرد، هر مرکز دارای مدیریتی مشارکتی است و توسط شورای مشورتی اداره می شود و اعضای آن با انتخابات برگزیده می شوند.</p> <p>حزبانرمان تعلیم و تربیت پیش دبستانی وابسته به شهرداری، در بالاترین رده ی شورا قرار دارد.</p> <p>ارتباط والدین با مراکز، تنگاتنگ و در قالب شرکت در جلسات مختلف سازمان یافته، منظم و آزاد شرکت در مراسم و جشن ها و نیز حضور در زمینه های مدیریت اجرایی و نظریات مشورتی است.</p> <p>وجود یک مربی هنر در هر مرکز، مربی به عنوان معلم محقق نقش را ایفا می کند، مشاهده گر و تسهیل کننده دارد و به کودکان در امر تحقیق کمک می کند. به ثبت چگونگی یادگیری کودکان می پردازد.</p> <p>آموزش مربیان و سطح دانسته های آنان امر مهمی است که عمدتا به صورت آموزش های حین خدمت، سمینارها و کارگاه های آموزشی است.</p>	<p>در ژاپن به علت نگاه گروهی و سیستمی به تربیت کودکان در کنار مربیان والدین نقش ویژه ای در آموزش دارند. اما از نحوه ی آموزش و تربیت مربیان مهد کودک ها اطلاعات موثقی در دست نیست.</p>

مطابق یافته های پژوهش ، در ایران اکثر مربیان پیش دبستانی دوره های لازم برای این امر را طی نکرده اند و اگر دوره ای را هم طی کرده بودند ، دوره های 2 الی 3 روزه بوده است. و اکثر مربیان این مراکز با مدرک دیپلم مشغول به کار بودند و مدیران و مربیانی که دارای تحصیلات مرتبط به موضوع آموزش و پرورش پیش از دبستان باشند خیلی اندک بوده اند.(عباسی ،) .

ضمن این که در کشورهای منتخب به غیر از توجه به مربی و مدیر، به آموزش و هماهنگی بین دیگر کارکنان مرکز هم توجه شده بود و در الگوی رجیو امیلیا و الگوی انتاریو نقش ویژه ای برای مشارکت والدین قائل بودند که در ایران این مساله مهم نادیده گرفته می شود و والدین تنها برای تامین مسائل مالی با مراکز پیش دبستانی در ارتباط هستند.

با توجه به جدول شماره 7 مشاهده می شود که در الگوی انتاریو کانادا رویکردی ستادی برای برنامه ی درسی پیش بینی شده و در الگوی رجیو امیلیا ، هر مرکز دارای مدیریت مشارکتی است و توسط شورای مشورتی اداره می شود و اعضای آن با انتخابات برگزیده می شوند و ارتباط والدین با مراکز تنگاتنگ می باشد و در ژاپن اهمیت ویژه ای برای نقش و مشارکت والدین در آموزش و تربیت کودکان قائل هستند. که متأسفانه هیچ کدام از موارد ذکر شده در مراکز پیش از دبستان ایران مشاهده نمی شود . و مدیریت و برنامه ریزی در مراکز ایران بیشتر سلیقه ای و بدون هدف می باشد.

سؤال 8 : راهکارهای ارتقاء و بهبود برنامه ی درسی آموزش پیش از دبستان ایران چیست؟

با توجه به یافته های پژوهش حاضر، راهکارها و پیشنهادهای سودمند و مفیدی در این حوزه قابل ارائه است که می توان آن ها را در حوزه های مختلف ، در اختیار مسئولان ، برنامه ریزان ، محققان ، مدیران و مربیان قرار داد. تهیه و تدوین الگویی اسلامی – ایرانی با در نظر گرفتن اقلیم های جغرافیایی و کاهش تمرکز در برنامه های درسی پیش از دبستان با در نظر گرفتن برنامه هایی با عناصر مشخص (اهداف ، محتوا ، نحوه ی سازماندهی محتوا ، روش ها ، محیط یادگیری و آموزش خاص کارکنان و ارزشیابی) و استفاده از روش های آموزشی متنوع و فعال در آموزش این دوره ، ایجاد تنوع در مواد، منابع و ابزارهای آموزشی جهت ارائه محتوای متناسب با سن و رشد کودکان ، و توجه ویژه به استانداردهای محیط های یادگیری در پیش از دبستان ، استفاده از روش های متنوع و فعال ارزشیابی ، افزایش سطح آگاهی و دانش مدیران ، مربیان و خانواده های در زمینه ی اهداف دوره ی پیش از دبستان ، روش های فعال آموزش پیش از دبستان و نقش روان شناسی رشد در کمک به آموزش این گروه سنی از مخاطبان از جمله راهکارهایی است که برای بهبود و ارتقای برنامه درسی پیش از دبستان پیشنهاد شده است .

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش ، برنامه ی درسی پیش از دبستان ایران ژاپن ، و الگوهای رجیو امیلیا از کشور ایتالیا و انتاریو از کشور کانادا ، در حوزه ی عناصر برنامه ی درسی مورد مقایسه قرار گرفت و موارد مشترک و متفاوت هر یک به تفکیک بررسی شد.

نتایج حاکی از آن است که تفاوت برنامه ی درسی کشورهای منتخب با ایران ، در مقایسه با جنبه های مشترک آن بیشتر است. این موضوع یا به تفاوت بافت اقلیمی ، فرهنگی و اجتماعی این کشور ها یا به پیشرفت تحقیقات و رسیدن به الگوهای منسجم در زمینه ی برنامه درسی پیش از دبستان و یا هر دو مساله بالا ارتباط دارد، که بررسی دلایل تفاوت ها نیاز به تحقیقات بعدی دارد. به نظر می رسد پیاده سازی تجارب الگوهای رجیو و انتاریو در قالب راهکارهای بهبود برنامه ی درسی ، نتایج مفید و سودمندی در بر

داشته باشد. با توجه به یافته های پژوهش، انتظار می رود دست اندرکاران برنامه درسی پیش از دبستان در کشورمان ایران از نتایج و پیشنهادهای زیر به خوبی استفاده کنند:

1- مطابق نتایج تحقیق، دیدگاه ها و رویکردهای آموزشی پیش از دبستان در کشورهای مورد مطالعه اساساً بر پایه ی سیستم آموزشی غیرمتمرکز نهاده شده است (هرچند در عین غیرمتمرکز بودن عناصر و مؤلفه های مشخصی دنبال می شد). براین اساس، از آن جا که تنوع گویشی، زبانی، اقلیمی و اجتماعی در کشور ایران نیز زیاد است، پیاده سازی نظام آموزشی با رویکرد کاهش تمرکز در برخی عناصر برنامه، به جای نظام آموزشی متمرکز در حوزه ی آموزش پیش از دبستان، یک راهکار مناسب قابل بررسی است.

2- براساس نتایج تحقیق، یکی از مهم ترین اهداف آموزش پیش از دبستان در کشورهای منتخب، رشد و پرورش مهارت های اکتشافی، رشد استدلال و استقلال فردی می باشد، و کسب مهارت های سوادآموزی و آمادگی برای دبستان در مرحله ی دوم اهداف می باشد، ولی متأسفانه اصلی ترین هدف در مراکز پیش از دبستان ایران بعد از نگهداری، افزایش دانش کودکان است و رشد تفکر خلاق و مهارت های اکتشافی و رشد عاطفی و اجتماعی در حاشیه قرار دارند (عباسی، ...). به این دلایل، باید با توجه به سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی که در هدف گذاری برنامه های درسی و تربیتی، شکوفایی فطرت و دستیابی به شئون مختلف حیات طیبه، جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به ساحت های شش گانه تعلیم و تربیت مبنای قرار گرفته شود (برنامه درسی ملی، ص 15)، و همچنین از سطحی نگری و توجه صرف به حافظه محوری در حوزه های پیش از دبستان فاصله گرفت.

3- براساس یافته های تحقیق، محتوای آموزشی در کشورهای منتخب به حوزه های مربوط به زندگی عملی، موضوعات حسی، فرهنگی، ریاضیات، علوم و بخصوص رشد شخصی، اجتماعی و هنری مربوط می شوند ولی متأسفانه در کشور ایران محتوای منسجمی در آموزش پیش از دبستان که به حوزه های عملی زندگی مرتبط باشد یا رشد همه جانبه را پوشش دهد وجود ندارد و همان محتوای غیرکارشناسی هم از نظر مریبان پر اهمیت تر از روش جلوه می کند. (عباسی، 1380، ص 283). و فرصت ها و فعالیت های آزاد محور نیستند و صرفاً پر کردن اوقات اضافی روزانه کودکان برای مریبان و مدیران اهمیت ویژه دارد.

4- یکی از مهمترین تفاوت ها میان کشورهای منتخب و کشور ایران، بحث نحوه ی آموزش در مراکز پیش از دبستان می باشد. که در کشورهای منتخب و الگوهای مطرح آن کشورها روش غالب پژوهش (کاوشگری)، بازی، دستکاری، اکتشاف و خودآموزی همراه با آزادی عمل می باشد ولی روش غالب در مراکز پیش از دبستان ایران بیشتر متأثر از رویکرد رفتارگرایی است تا روش اکتشافی، و یادگیری بیشتر از طریق تاکید بر تمرین و تکرار برای افزودن دانش انجام می شود تا تاکید بر درگیری و چالش فعال کودک در فرآیند یادگیری.

5- در بحث محیط یادگیری، در کشورهای منتخب به محیط یادگیری در آموزش پیش از دبستان توجه ویژه ای شده است تا جایی که در الگوی رجیو امیلیا در ایتالیا، محیط یادگیری آن قدر جایگاه و اهمیت ویژه دارد که به عنوان معلم سوم از آن یاد می شود. بنابراین در کشورهای منتخب، محیط یادگیری فضایی دلپذیر، تسهیل گر ارتباط، دارای محوطه آزاد، و از قبل آماده شده با حداقل دخالت مربی و تنوعی از مواد و فعالیت ها می باشد در حالیکه در ایران محیط یادگیری پیش از دبستان از نظر فیزیکی و عناصر فضایی به گونه ای طراحی و دایر نشده که بتواند فرصت کافی را برای فعال کردن کودکان بوجود آورد؛ و در سر راه برقراری تعامل بین محیط و کودکان موانع بسیاری وجود دارد. بنابراین محیط یادگیری مناسب و بهینه برای پیش از دبستان محیطی است

غنی که مرکب از فضای داخل و خارج ، زمان کافی برای استفاده از آن، منابع غنی (مواد و نیروی انسانی)، محیطی ایمن ، لذت بخش ، برانگیزاننده و جذاب می باشد.

6- در مورد ارزشیابی از مهارت های پیش از دبستان ، در ایران بنابر اینکه ملاک ها و معیارهای روشنی وجود ندارد یا ارزشیابی اصلا صورت نمی گیرد و یا ارزشیابی بیشتر از نتیجه کار به صورت پرسش و پاسخ و بعضا بعضی فعالیت ها از طریق چک لیست انجام می شود. بنابراین ارزشیابی از نتیجه کار به عمل می آید و نه از فرآیند، و یا اصلا انجام نمی شود. در صورتی که در الگوی بهینه کشورهای مورد مطالعه ارزشیابی هم از فرآیند و هم از نتیجه از طریق مشاهده مستمر، جمع آوری مدارک و ثبت توصیفی مشاهدات ، گزارش پیشرفت کودکان به والدین انجام می شود.

7- در کشورهای منتخب ، کارکنان باید دوره های آموزش و پرورش لازم و مناسب را طی کنند، و به نیازهای کودکان آشنا باشند، بین کارکنان روابط علمی برقرار باشد و در مدیریت مشارکت داشته باشند و حتی والدین نیز می توانند در برنامه ها مشارکت نمایند. در حالیکه در ایران بسیاری از مربیانی که در مراکز پیش دبستانی به کار مشغولند حتی دوره های کوتاه مدت و دوره های آموزش ضمن خدمت را طی نکرده اند؛ و یا اگر گذرانده اند دوره های آموزشی کوتاه مدت 2 یا 3 روزه بوده است. بسیاری از مربیان صرفا با داشتن مدرک دیپلم متوسطه و یا حداکثر با داشتن تجربه در مراکز پیش از دبستان مشغول شده اند. ضمنا مربیان و مدیرانی که دارای تحصیلات مربوطه به آموزش و پرورش پیش از دبستان هستند، بسیار نادرند.

8- با توجه به لزوم ادامه ی تحقیقات تطبیقی و مقایسه ای ، پیشنهاد می شود در خصوص سن مربیان پیش از دبستان کشورهای دارای سبک و الگو و همچنین نحوه ی مشارکت والدین پیش از دبستان در کشورهای دارای الگو و مقایسه ی آن با ایران پژوهشی تطبیقی انجام شود.

منابع

- احمدی، پریدخت (1389). بررسی ضرورت الزامات توسعه ی مؤسسات آموزش پیش از دبستان در کشورهای ژاپن، انگلستان و ایران. پایان نامه ارشد دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- احمدی قراچه، علی محمد (1385). بررسی تطبیقی الگوهای برنامه درسی دوره ی پیش دبستان (انتراریو، مونته سوری و های اسکوپ). پایان نامه ارشد دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- آقازاده ، احمد (1382). روش شناسی و تاریخ تحول دانش آموزش و پرورش تطبیقی و بین المللی. تهران : نشر نیکان.
- آقازاده ، احمد (1383). آموزش و پرورش در کشورهای پیشرفته صنعتی (آلمان و انگلیس). تهران : نشر روان.
- آقازاده ، احمد (1381). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات سمت.
- آقازاده ، احمد (1382). تاریخ آموزش و پرورش ایران. تهران: انتشارات ارسباران.
- الماسی، علی محمد (1387). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات رشد.
- انجمن اولیاء و مربیان (1372). راهنمای آموزش و مشاوره خانواده. تهران: دفتر مرکزی انجمن اولیاء و مربیان.
- بای، نرجس (1389). بررسی و تاثیر دوره پیش از دبستان بر رشد خلاقیت دانش آموزان کلاس اول ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- سر کارآرانی ، محمدرضا (1382). اصلاحات آموزشی و مدرن سازی با تاکید بر مطالعه تطبیقی آموزش و پرورش ایران و ژاپن. نشر روزنگار.
- سر کارآرانی ، محمدرضا (1370). مطالعه تطبیقی آموزش و پرورش ایران و ژاپن (پایان نامه ی ارشد). دانشگاه تربیت مدرس.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ و حجازی، الهه (1385). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.

- حبیبی، پریسا(1386). بررسی سه رویکرد رجویامیلیا(ایتالیا)، والدورف(آلمان)، و بانک استریت (آمریکا) به منظور ارائه ی راهکارهایی برای آموزش و پرورش پیش از دبستان در جمهوری اسلامی ایران.پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- خورشید، فخری(1389). همکاری بین خانه و مراکز پیش دبستانی راهی برای تغییر، اصلاح و سازندگی. نشریه رشد آموزش پیش دبستان، شماره 3، دوره اول.
- صافی،احمد(1386). آموزش و پرورش ابتدایی،راهنمایی و متوسطه.تهران:انتشارات سمت.
- عباسی، عبدالله(1375).آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی،مشهد،دنیای پژوهش.
- عباسی،عبدالله(1382).طراحی الگوی برنامه درسی بهینه برای دوره ی کودکتان، نقد و بررسی وضعیت این دوره در مقایسه با آن الگو.رساله دکترا.تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- قربانی، زهرا (1389). بررسی تحلیلی و تطبیقی سیر تحول اصلاحات آموزش پیش از دبستان ایران درمقایسه با کشورهای آلمان، آمریکا و انگلستان. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
- قورچیان،نادرقلی و تن ساز، فروغ(1376).سیمای روند تحولات برنامه ی درسی، به عنوان یک رشته ی تخصصی از جهان باستان تا جهان امروز،تهران: موسسه ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی و وزارت فرهنگ و آموزش عالی.
- کورتیس،آوردی؛ برنامه درسی برای کودکان پیش دبستانی.مترجم محمد اطهاری(1380).انتشارات محراب قلم.
- کول، ونیتا.برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش دبستان. ترجمه فرخنده مفیدی(1383). تهران: انتشارات سمت.
- کمال وندی، ولی اله(1389). تاثیر آموزش و پرورش پیش دبستانی بر اساس برنامه ریزی چندبعدی بر میزان خلاقیت دانش آموزان پایه اول دبستان در شهر تهران.پایان نامه ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- مفیدی، فرخنده (1383).آموزش و پرورش پیش دبستان و دبستان.تهران:انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ملکی،حسن(1390).برنامه ریزی درسی دوره ی پیش از دبستان با رویکرد اسلامی.تهران:انتشارات مدرسه.
- ملکی، حسن (1383). برنامه ریزی درسی راهنمای عمل. تهران: انتشارات مدرسه.
- نادری، عزت اله؛و سیف نراقی، مریم(1387).روش های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی. تهران: انتشارات بدر.
- نقاش، فاطمه(1373). نیازهای آموزشی والدین فرهنگی برای تربیت فرزندان در شهرستان گرمسار.پایان نامه کارشناسی ارشد.تهران:دانشکده مدیریت و برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش.
- Driscoll,M.(2000).**Psychology of learning and instruction**.Boston:Allyn and Bacon .
- De Grave Anton,due Puget,Francoise,Biotin,Corinne 2006,(Review of national education planning documents in 45 countries) EFAGMR2007- ILEP SYNTHESIS PAPER.
- Department of children,schools and families(2008) impelemntation of a singlefunding formula for Early years: Interim Guidance London : DCSF.
- Glazzer.j(2003) preschool and Early education Issus and problem. Childhood education.
- Mazurek,Kas,Winzer.2006,"schooling around the world,debates challenges,and practices". Boston Ma:pear son/Ally and Bacon 2006.
- Miller.John, p(2005).The Holistic Curriculum,Toronto, Ontario Institute for Studies in Education.
- OECD 2006,stating II:early childhood education and care.OECD,paris.
- Ram.Sh(2004).Methods of teaching preschool education.mahama ga publishing house new Delhi (India).
- Shahin,Betul Kubra.Sak,Ramazan and Shahin ,Ikbal Tuba (2013) Parens views about preschool education. Procedia- social and behavioral sciences 89(2013) 288-292.
- Sheridam.S and Giota.J.and Mehan.Y and yoonwon.J(2009)Across-cultural study of preschool quality in south Korea and Sweden:ecers evaluations early childhood research quarterly.
- Keller,M.(2009).**Parent Education Needs Assessment**:parents of typical 14 to 17 year olds.Journal of Family Relations,21(4), 683- 693.
- Shaffer ,D.(2000).**Social and Personality development**.New York:McGrow-Hill.
- Christenson.S and Conoley.J (2003).**Parent Education**, Website Development CENTER for Information Technology impacts on children.

- Mezaros.Peggy. S, Bird. Gloria, Graham.Bonnie, Chase. Melissa(2002). **Parent Education**. Website Development CENTER

Archive of SID